

FUTUVVET VE GENCLİK RUHU

<https://www.youtube.com/watch?v=d8wBpPXxIGw>

Sorular:

1. Hz. Haydar-ı Kerrar olarak anılan sahabe efendimiz kimdir?
2. Fütüvvet ruhunun bütün bu vasıfları dört ana esasi nelerdir?
3. Fütüvvet ruhunu temsil eden şahsiyetlere örnek veriniz.

Fütüvvet

Gençlik ve yiğitlik sözcükleriyle karşılamaya çalıştığımız **fütüvvet**, örfî mânâsı itibarıyla, kerem, sehâ, iffet, emanet, vefâ, şefkat, ilim, tevâzu ve takvâ gibi gerçekleri özünde toplayan bir mânâlar ve dinamikler halîtası ve hak yolcusunun uğradığı makamlardan bir makam, fakr u fenâdan bir renk, velâyetten de bir sestir.

Tamamen başkaları için yaşama anlayışına kilitlenme ve her türlü ezâyı, cefâyı 'of' demeden sîneye çekmenin bir unvanı olan **fütüvveti**, hüsn-ü hulukun derin bir buudu ve mürüvvetin ayrı bir televvünü saymak da mümkündür.

Delikanlı mânâsına gelen "fetâ"dan türetilmiş "fütüvvet", bazılarınca, her türlü fenalığa baş kaldırmamanın remzi ve ihlâslı ubudiyetin de unvanı sayılmıştır ki,

إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا أَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا

"Gerçekten onlar Rabbilerine inanmış yiğitlerdir; biz de onların hidayetlerini artırdık ve kalblerini imanî irtibatla metânetleştirdik; metânetleştirdik de o zaman baş kaldırıp: 'Bizim Rabbimiz bütün semâvat ve arzın da Rabbidir.' dediler. 'Biz asla O'ndan başkasına ilâh diyemeyiz. Dersek, o zaman hadden ezun bir yalan söylemiş oluruz.'"^[1] âyeti bunun belâğ bir tercümanı ve gürül gürül bir beyânıdır.

"Putları diline dolayan, İbrahim dedikleri bir yiğit işittik."^[2] fermanı ise, himmeti insanlık, tek başına bir millet sayılan ve ferdiyet üstü bir şahsiyete sahip gerçek bir fütüvvet erinin güç, tesir ve içinde bulunduğu toplum nezdindeki mânâsını ifade etmektedir.

وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ"^[3] veya "وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ"^[4] gibi yerlerde ise, yiğitlik söz konusu değil, düz bir delikanlılıktan, hatta uyarı düşük bir gençlikten, daha doğrusu emir kulu hizmetçilerden bahsedilmektedir.

Işık Çağı'ndan bu yana birçok kimse fütüvvete dair bir hayli söz söylemiştir: Kimilerine göre o, fakiri hor görmeme, ganînin ağına düşmeme... kimilerine göre herkese karşı insafli olup ama

kimseden insaf beklememe.. kimilerine göre ömür boyu nefsinin amansız düşmanı olarak yaşama.. kimilerine göre hem bu dünyada hem de öteki âlemde; "milletî! milletî!" veya "ümmeî! ümmeî!" mülâhazalarıyla yakarışa geçip kendini unutma ölçüsünde arkasında gidenleri düşünme.. kimilerine göre, "Mâbûd-u bi'l-hakk"a yönelmeye mâni bütün putları kırıp, her çeşit bâtıla karşı kıyam etme.. kimilerine göre de, nefsi adına her türlü kötülüğü sîneye çekip, Allah'a ait hakların söz konusu olduğu yerde de arslanlar gibi kükrete.. kimilerine göre en küçük şahsî kusurları karşısında dahi ömür boyu inleyip durmasına karşılık, başkalarının en büyük günahlarını görmezlikten gelme; hatta başkalarına velâyet mertebelerinde yer ararken, kendisine sıradan kulluğu bile fazla bulma.. kendinden uzaklaşana yaklaşma yolları arama; eziyet edene ikramda bulunma.. hizmette ön sıralarda, ücret almada gerilerin gerisinde kalabilme gibi vasıflardan ibarettir.

Bu arada, bütün bu vasıfları dört ana esasa ircâ edenler de olmuştur ki, o da; Hz. Haydar-ı Kerrar Hz. Ali'nin beyânı vechiyle:

1. Güçlü olduğu yerde affetme,
2. Hiddet ü şiddet anında hilm ü silmle muamelede bulunma,
3. Düşmanları hakkında bile hayırhahlıktan geri kalmama,
4. İhtiyaç içinde kıvrandığı durumlarda bile "îsâr" ruhuyla hareket edip başkalarını düşünme..

şeklinde hulâsa edilebilir. Aslında, Hz. İmam'ın hayatı da âdetâ bu esaslarla örülmüş bir dantelâ gibidir: Evet o, İbn Mülcem hakkındaki muamelesinden,^[5] muharebede yere yığıldığı düşmanını affetmesine, sahabeden kendisiyle harbetmiş bir hasmının öldürülmesi karşısında duyduğu teessürden,^[6] ömrünü îsâr esaslarına göre yaşadığından dolayı bir kış günü yazlık elbise içinde tir tir titremesine^[7] kadar her hâliyle fütüvvetin temsilcisi kahraman bir fetâ idi.. ve لَا فَتَى إِلَّا عَلَى وَلَا سَيْفٌ إِلَّا ذُو الْفِقَارِ "Ali gibi yiğit, Zülfikâr gibi de kılıç bulunmaz."^[8] sözünün tam mâsadağıdır.. O, tertemiz olarak dünyaya gelmiş, nezâhet içinde yiğitçe yaşamış, dünyanın kirlerine bulaşmadan da Allah'a ulaşmıştı ki, bu hâliyle Hz. Mûsâ'nın, fütüvvetle alâkalı sorusuna Cenâb-ı Hak'tan aldığı cevaba tıpatıp uyuyordu. Evet Cenâb-ı Hak, Hz. Kelîm'in fütüvvetle alâkalı suâlîne: "Nefsini Benden tertemiz aldığın gibi, yine Bana tertemiz îade etmendir." şeklinde cevap vermişti.

Tevhid ve İslâm düşüncesini kabule müheyâ olarak yaratılan ruhun; bütün letâifiyle gerçek tevhide yönelmesi nefsânî ve bedenî hazları aşarak kalbin enginliklerine açılması ve memuriyetinin gereği esbâba tevessülün dışında her şeye karşı kapanması, Hak mülâhazasını sarsacak her türlü duygu ve düşünceye daha baştan tavır alması fütüvvetin en bâriz emâreleri ve insan-ı kâmil olmanın da merdivenleridir. Başta bu aksiyonu göstermeyen, nefis, hevâ, şeytan, dünyaya meyl ü muhabbet ve nefsânî hazlardan da sıyrılmayanın, fütüvvet gibi bir zirveye ulaşması söz konusu değildir.

Fütüvvet yolu Kafdağı'ndan geçen define,
Bu defineden düz yolda yorulanlara ne!..

رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَبْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الْمُقْتَدَى وَعَلَى آلِهِ ذَوِي الْإِحْسَانِ وَالْوَفَاءِ

[1] Kehf sûresi, 18/13-14

[2] Enbiyâ sûresi, 21/60

[3] Yûsuf sûresi, 12/36

[4] Yûsuf sûresi, 12/60

[5] İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-gâbe 4/118

[6] el-Heysemî, Mecmeu'z-zevâid 9/150

[7] el-Heysemî, Mecmeu'z-zevâid 9/122

[8] Aliyyü'l-Karî, el-Esrâru'l-merfûa s.265; el-Aclûnî, Keşfü'l-hafâ 2/488; el-Azîmâbâdî, Avnu'l-Ma'bûd 10/264; ez-Zehebî, Mîzânü'l-i'tidâl 5/390

Gençlik Ruhu

Toplumlar gençlik ruhuyla canlılıklarını korur, onunla gelişir ve onunla ihtişama ulaşırlar. Bu ruhu kaybedince de, kılcalları kesilmiş çiçekler gibi pörsür, dökülür ve ayaklar altında kalırlar.

Delikanlılık çağında ve mektep sıralarında iken hemen her genç, millete hizmet aşkı ve vatan sevgisi gibi duygularla sık sık gerilir; toplumun yaralarını sarmaktan, bu ülke ve bu ülke insanını yükseltmekten dem vurur; hissizliğe ve hareketsizliğe ateşler püskürür durur...

Ne var ki, böyle yüksek duygularla şahlanan bu gençlerin pek çoğu, bir makam kapıp bir memuriyete geçtikten sonra, içlerindeki bu kıvılcımlar yavaş yavaş sönmeye yüz tutar; ruhlarında bir külleşme, gönüllerinde de bir çölleşme baş gösterir. Daha sonra ise, tamamen cismanî ve bedenî hayatın tesirinde kalan böyle bir genç, o güne kadar gönülden bağlı bulunup toz kondurmadığı yüksek ideallerinden uzaklaşa uzaklaşa tamamen sefil duyguların, pes menfaatlerin zebunu hâline gelir. Bir kere de o acayip ve öldürücü turnikeye girdi mi, gayri semavî bir inayet olmazsa, geriye dönmesi bütün bütün imkânsızlaşır ve bir zamanlar ateş püskürüp durduğu şeylerin azâd kabul etmez kölesi olur çıkar. O kadar esirleşir ki; vazife ve mesuliyetleriyle alâkalı bir kısım hususlarda, vicdanının ihtarlarından dahi rahatsız olmaya başlar.

Bundan böyle o, bütün düşünce kabiliyetlerini elde ettiği mevkie muhafaza ve âmirlerinin teveccühünü kazanma gibi çok defa insan ruhunu alçaltan pes şeylerde kullanır ve bütün bütün sefilleşir. Bir de elde ettiği makam itibarıyla yükselme istidadı gösteriyorsa, artık başka şeyleri görüp gözetmesi imkânsızlaşır ve biricik totemi olan makamını kaybetmemek için, her türlü zillete katlanır. İcabında vicdanına ters, imanına muhalif işlere girer; fayda umduğu herkes karşısında iki büklüm olur; dün ak dediğine bugün kara demeye başlar; bir gün önce göklere çıkardığı kimseleri, ertesi gün rahatlıkla yerin dibine batırabilir.

Ve hele, onun başkalarına, başkalarının da ona riyâ ve tabasbusları, zaten yaralanmış ruhunu ve hırpalanmış iradesini öylesine sarsar ve darbeler ki; bundan böyle onun hayır ve fazilet adına bir şey yapması mümkün değildir. Ne acıdır ki o, dumura uğrayan hissiyatı, körelen zekâsı, bağlanan

basiretine rağmen, hâlâ kendini en iyi düşünen, en isabetli kararlar veren, en faydalı işler yapan biri gibi görme marazî ruh haleti içindedir!

Bu duruma düşmüş herhangi bir kimseye hatalarını hatırlatmak ya da ikazda bulunmak oldukça zordur. Böyle hodbin ruhlar, hata ve yanlışlarını gösteren hemen herkese karşı gizli bir kin ve nefret duyduklarından ve en büyük yanlışlarına dahi sevap urbaları giydirerek kendilerini haklı görmeye alıştıklarından kimseden nasihat almak istemezler.

Evet, her insanda bir kısım zaaf vardır ve bu zaafın belli iklim, belli atmosfer, belli şartlar altında hortlayıp ortaya çıkması da bir bakıma tabiidir.

Ancak, daha önceden bazı şeyler yaparak, ruhun bu zaafın girdabında boğulup gitmesini önlemek de her zaman mümkündür.

Öyle zannediyorum ki, her gençte, sağlam bir inanç düşüncesi, yüksek bir diğergamlık hissi, sönmez bir millet ve vatan sevgisi uyarılabildiği.. sabah-akşam mukaddes mefkûremiz etrafında ahd ü peymanlarla bir araya gelinebildiği.. serâzât gönüllerin hayattan kâm alma arzularına karşı tahşidatlar yapıp, izzet ve şeref gibi değerler üzerinde durulduğu ve mukaddes düşüncelerimiz açısından ülke ve millete hizmet sayılmayan her iş ve meşgalenin bir abes ve bu türlü abeslerle meşgul olmanın da, zaman nimetine karşı affedilmez bir nankörlük olduğu kanaati onların kafa ve gönüllerine yerleştirildiği ölçüde gençler, kalbî, ruhî dağınıklığa düşmeyecek ve özlerini koruyacaklardır.

Aksine, makam sevgisi, şöhret hissi, hayat endişesi ve tamah duygusu gibi insanın iç dünyasını karartan hastalıklarla, her gün ümit semamızdaki yıldızların kayıp kayıp gittiğini göreceğiz ve iç burkuntularıyla iki büklüm olacağız.

Soru: Lügat itibarıyla gençlik ve yiğitlik manalarına gelen “fütüvvet” kelimesi, selef-i salihîn tarafından tahammül gösterme, başkaları için yaşama, kardeşlerinin hatalarına karşı müsamahalı davranma, insafli olma ama insaf beklememe gibi değişik tariflerle çok geniş çerçevede ele alınmış. Büyüklerimizin bu tarifleri, kendi zamanlarının ve muhataplarının ihtiyaçlarından dolayı mı bu kadar çeşitlidir? Günümüzün şartları açısından, fütüvvet nedir; yiğit kime denir?

-Başkaları için yaşama anlayışına kilitlemenin ve her türlü ezâyı, cefâyı ‘of’ demeden sineye çekmenin bir unvanı olan “fütüvvet” kelimesi, delikanlı mânâsına gelen “fetâ”dan türetilmiştir; bazılarınca, her türlü fenalığa baş kaldırmanın remzi ve ihlâslı ubûdiyetin de gereği sayılmıştır. (01.08)

-**Hazreti Ali** (kerremallahu vechehu) her hâliyle fütüvvetin temsilcisi kahraman bir fetâ idi.. ve لَا فَتَى إِلَّا عَلِيٌّ وَلَا سَيْفٌ إِلَّا ذُو الْفَقَارِ “Ali gibi yiğit, Zülfikâr gibi de kılıç bulunmaz.” sözünün tam mâsadaydı. (01.20)

-Kehf sûresinde ana başlıklar altında anlatılan birkaç vak'a vardır; Hazreti Musa ile Yuşa b. Nun'un seyahati ve **Hazreti Musa'nın** Hızır'la yolculuğu da bunlar arasındadır. Yuşa b. Nun, bir nebidir. Hazreti Musa'dan sonra Amelikâlılara karşı yapılan savaşları onun komuta ettiği söylenmektedir. İnanan insanlar sadece zâhirî ilimlerle yetinmemeli, kalb ve ruh dünyalarını işlettirerek ledün ilmine vâkıf olmaya da çalışmalıdırlar. İşte Hazreti Musa, yanındaki gençle bu yola sülûk etmiş ve bütün gençliğe bu dersi vermiştir. Orada insan, nâsûtîliğini bırakır, lâhûtî bir hüviyet alır ve derinleştikçe derinleşir. Bu aynı zamanda bir büyük davayı omuzlamaya ehil hâle gelmek demektir. (03.11)

-Fütüvvet, tarihi seyri içinde nasıl anlaşılırsa anlaşılınsın, o, has mânâsıyla, Allah'tan başka ilâh tanımamanın; dînî duygu, dînî düşünce ve dînî hayat için her türlü fedakârlığa katlanmanın; batıl inanç, batıl anlayış ve batıl davranışlara karşı baş kaldırmanın; her yerde ve her zaman Hakk'la sınıksız irtibatla bulunup hep O'nu haykırmanın ve üzerine düşen vazifeyi yapıp neticeyi Allah'a havale etmenin unvanı olagelmıştır. (09.40)

-Günümüzde fütüvvetin en önemli buudunu "adanmışlık ruhu" teşkil etmektedir. Adanmış insan, Cennet'e gireceği ümidini sürekli gönlünde, kafasında, vicdanında canlı tutar; ama onun bu dünyada biricik gayesi vardır: İslâm'ın ismetini sıyanet etmek ve i'la-yı kelimetullah vazifesini hakkıyla yerine getirmek. Zira yeryüzünde bugün Müslümanlık adına yapılacak tek iş budur. Bu da yaşama zevkini yaşatma ideali uğruna terk eden diğergam insanlarla olur. (13.31)

-Bu asrın yiğitleri için fütüvvet ruhunun önemli bir yanı da farklılık mülâhazasından uzak kalmalarıdır. Onların en büyük farklılıkları, farklılık mülâhazasına katiyen girmemeleridir. (17.00)

-İşlerin önünde bilinme, kıdem sahibi olma, halkın teveccühü, makam, mansıp, şan, şöhret, rütbe gibi şeyler de birer imtihan vesilesir. Bir büyük olarak kabul görme, saygın bir insan yerine konma, mesela "abi, efendi, hoca, alim, pîr ve üstad" şeklinde çağırılma da yapılan hizmetler karşısında bir bedeldir. Bunlar, bir insanın istek ve iradesi dışında karşılaştığı şeylerse ve o insan bunlara bir istidraç olabilecekleri mülâhazasıyla temkinli yaklaşıyorsa zararsız olabilir. Aksine insan, bütün hareket ve faaliyetlerinde hep takdir ve tebci bekletisi içindeyse, başkalarının kendisine tazim etmesini arzuluyorsa, sözlerine her şeyin üstünde değer verilmesini istiyorsa, hizmetlerine karşılık kıdemine uygun bir mukabele umuyorsa, işte o zaman, ötelere müflis olarak gitme gibi kötü bir akıbetle karşı karşıya demektir. (20.38)

-**Hazreti Ebu Bekir** (radiyallahu anh) buyuruyor ki; "Biz, Efendimiz'in huzurundayken başımızda kuş varmış gibi duruyor, tek kelime kaçırmamaya çalışıyorduk." Evet, sahabe efendilerimiz Söz Sultanı'nın huzurunda, konuşmak şöyle dursun, hareket etmekten bile kaçınıyor, O'nun dudaklarından dökülen söz incilerinin bir tanesini bile zayi etmemeye, O'nun her sözünü tam anlamaya gayret gösteriyor ve O'na karşı her zaman çok saygılı davranıyorlardı. (24.15)

-Rasûl-ü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) "Levlâke lemâ halaktü'l-eflâk – Sen olmasaydın, şu âlemleri yaratmazdım!.." kudsî hadisinin mazharıdır. Bu hadis, hadis kriterleri açısından sahih olmasa bile mânâ itibarıyla doğrudur; doğrudur, çünkü o "Muarrif" olmasaydı, şu âlemlerden, şu kainat kitabından ve hatta bu Kur'an'dan hiç kimse bir şey anlamayacaktı. O halde bu hadisin

mânâsı şudur: “Ey Rasûlüm! Bu kitapların okunması da, mânâlarının şerhi de senin sayende oldu. Öyleyse sen elindeki Kur’ân’la her şeyin kavli-i şârihi, tefsir-i vâzihısın.” (25.57)

-**Peygamber Efendimiz** yaptığı ulvî vazifesine karşılık maddî hiçbir bedel beklemediği gibi hiçbir zaman farklılık ve fâikiyet mûlahazalarına da girmemiş, tevazu ve mahviyetten ayrılmamıştı, ayrılmazdı da. O kendisini diğerlerinden ayıran herhangi bir davranışta bulunmaz, varlığını hissettirmeye çalışmaz ve bir yere girdiğinde kendisine ayağa kalkılmasını bile istemezdi. (27.00)

-Eşlerin toplumdaki konumu ne olursa olsun, bir eş, evinde yine eştir. İşi ve makamı evdeki bu fonksiyonuna hiçbir engel teşkil etmez, etmemelidir. Hiç kimsenin konumu Kâinatın Efendisi kadar yüksek, işleri O’nunki kadar yoğun ve statüsü de O’nunki kadar yüce değildir. O ki, her an vahye muhataptı ve Cebrail’le sohbet ediyordu. Melekler O’na selam duruyor, âlemin işi O’nu bekliyordu. Fakat, O (aleyhi ekmelüttehayâ) yine de eşlerini en güzel şekilde görüp gözetiyor ve asla onlara yardımdan geri durmuyordu.. durmuyor ve ümmetine bu konudaki ideal ölçüyü gösteriyordu. (30.07)

-İnsanlığın İftihar Tablosu’nun meclisine ilk defa girenler, çoğunlukla Peygamberin kim olduğunu bilemez; ancak sahabînin O’na karşı saygılı tavırlarıyla veya O konuşmaya başlayınca, Allah Rasûlü’nü ayırt edebilirlerdi. Demek ki, fütüvvetin bir derinliği de insanlardan bir insan olup kendini bilinmezliğe salmaktır. (32.16)

En Hayırlı Gençler

Rasûl-ü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz, “Gençlerinizin en hayırlısı, (sefahetten uzak durmakta ve temkinli davranmakta) ihtiyarlara benzeyendir. Yaşlılarınızın en fenası ise, (başını gaflete sokmakta ve nefsinin arzularına uymakta heva-perest) gençler gibi yaşayandır” (Heysemî, Mecmau’z-Zevaid, X/270; İbn Hacer, el-Metalibu’l-Âliye, III/3). buyurmuştur.

Oyun İçin mi Yaratıldın?

Bu itibarla, ister kadın ister erkek en hayırlı genç, bir ayağı kabirde yaşlı bir insan edasıyla sürekli ölümü ve ölüm ötesini düşünen, âhiretine azık tedarik etmek için çalışıp didinen, gençlik heveslerine esir olmayan ve gaflette boğulmayan gençtir. O, nefsanîliğin en azgın olduğu dönemlerde bile, ötelere iştiyakıyla coşup cismanî arzularını gemleyebilmiş, kulluğu tabiatının bir derinliği haline getirmiş ve kendisini Hakk’ın yoluna vermiş bir adanmış ruhtur.

Yaşı açısından daha küçücük bir çocuk iken, Allah Teâlâ'nın hususî lütuflarına mazhar olan ve kendisine hikmet verilen **Hazreti Yahya** (aleyhisselam) bu yiğitler için en güzel örneklerden birisidir. Rivâyete göre; yaşıtı olan çocuklar, “Yahya, gel, sen de bize katıl; beraberce oynayalım!” dedikleri zaman, “Ben, oyun için yaratılmadım” diyen Aziz Nebî, oynamak çocukların şiarı olmasına rağmen, kendisi daha o yaşta hilkatin gayesini kavramış, dünyevî meşgalelerden mümkün olduğunca uzaklaşmış ve yaratılış hikmetine uygun bir gidişâtı ihtiyar etmiştir.

İşte, en hayırlı genç, Hazreti Yahya gibi, daha hayatının ilkbaharında, kulluğunun farkına varıp dünya misafirhanesini ebedî saadetin kapısını açmak için bir vesile olarak değerlendiren delikanlıdır. İman gücüyle şahlanıp iradesinin hakkını vererek nefsanî arzularını sınırlayabilen, her gün birkaç defa kendini hesaba çekerek davranışlarını kontrol altına alabilen, silkinip gönül dünyasında dirilerek gerçekten varolduğunu ortaya koyabilen, en ulvî hislerle mamur ettiği gönlünü fizik ötesi âlemlere de açık hale getiren ve bu kemâle ermişlikle fütüvvet ruhunu temsil eden kahramandır.

Evet, bir gencin yaşlılara benzemesi, kanının en deli aktığı ve beşerî garîzelerinin kendisini sürekli dünyaya çağırdığı bir dönemde dahi âhret yolcusu olduğunu unutmaması, başında şafak emareleri tulû etmiş, saçlı-sakalı ağarmış bir ihtiyar gibi bir ayağı ötedeymişçesine yaşaması, şeytanın binbir oyununa rağmen olgun bir gönül adamı edasıyla hayatını dine, imana, Kur'an'a, hizmete adanması ve her zaman ihsan şuuruyla hareket ederek bütün cismanî isteklerine, şehevî arzularına başkaldırması, günahlara karşı isyan bayrağı açması demektir.

Hakk'ın Mahbubu Tevbekar Genç

Böyle bir genç hiç mi sürçmez, hiç mi düşmez, hiç mi günaha girmez?

Tabii ki, en hayırlı genç de kimi zaman kayıp düşebilir. Zaman zaman tökezlemek, ara sıra sürçmek, yer yer devrilmek ve bazen şeytana aldanıp bir günah çukuruna düşmek nebîler haricinde her insan için söz konusu olabilir. Ne var ki, iyiliğe kilitlemiş bir yiğit, daha günaha kapaklandığı ilk anda seccadesine koşar, günahına hiç hayat hakkı tanımaz, onu hemen tevbe ile boğar ve en kısa sürede namaz, oruç, hac, sadaka, iman hizmetine müteallik meşguliyetler gibi salih ameller vesilesiyle günah kirlerinden arınır.

Gençlikteki ibadetlerin Hak katında daha sevimli olduğunu belirten Hazreti Sadık u Masdûk Efendimiz, “Tevbe güzeldir, fakat gençlerde olursa daha güzeldir; Allah tevbe eden genci sever.” buyurmuştur. Bu zaviyeden, hayırlı genç Mevlâ-yı Müteâl'in rızasına ermek için kendisini ibadet ü taate veren ve ezkazâ bir günaha girdiğinde hemen helak olacakmış gibi kalbi tir tir titreyen, ilk fırsatta bir arınma kurnasına koşup isyan lekelerinden kalbini temizleyen bahadırır.

Şimdiye kadar, ızdırap içinde kıvrım kıvrım kıvrandığına şahit olduğum nice gençler vardır ki, gözleri harama iliştiğinden dolayı, inleye inleye gelip sadaka vermişler, hemen seccadelerine koşup Hak karşısında iki büklüm olmuşlar ve gönüllerini karartmasından korktukları isyan izlerini gözyaşlarıyla yıkamışlardır. İşte, bir anlık gaflet sebebiyle gözüne ilişen bir haramdan dolayı kaddi bükülen ve “Eyvah, ben mahvoldum; Allah'ın bunca nimetlerine mazhar olmuşken günah yakışır mıydı bana, ne olacak şimdi halim?” diyen ve tevbe, inâbe, evbe basamaklarıyla hakiki kulluk ufkuna yükselen delikanlı, olgun bir ihtiyar gibi davranan ve şeytanî hücumlara karşı kalbini koruyup canlı tutan en hayırlı gençtir.

Haddizatında, insan, kalbi hayatdâr olduğu nispette günahlardan nefret eder ve onlara karşı içinde tiksinti duyar. Gönül hayatı itibarıyla bütün bütün mefluç olmamış bir kul, her masiyeti ruhunu yaralayan ve vicdanını kanatan bir iblis kurşunu sayar; işlediği bir günahdan dolayı

binlerce nedametle dolar ve günlerce ızdırapla yatıp kalkar. Zaten, bir insan, içine düştüğü günahlar sebebiyle neredeyse hasta olacak kadar ızdırap çekmiyorsa, alışlageldiği üzere o da diliyle yüzlerce kez “Tevbe ya Rabbi!” dese bile, onun yaptığı tevbe değil, sadece bir merasim ve yararsız bir kaç söz söylemekten ibaret kalır. Tevbe, vicdanı kasıp kavuran pişmanlık hissi ve bu nedametın insanı iki büklüm etmesidir. Pişmanlığı ve af talebini dil ile söylemeye gelince, o sadece böyle iki büklüm olmuşluğa kavlen iştirak ve bir tercümanlıktır. Evet, gerçek tevbe ancak ızdırap terennümünün ve masiyetten yiğitçe sıyrılıp ilahî dergaha dönüşün ünvanıdır.

Hazreti Yusuf'un Âhret İştıyakı

Diğer taraftan, Nur Müellifi, kendisine tevcih edilen bir soru üzerine başta arz ettiğim hadis-i şerifi kısaca açıklamış ve bu mevzuyu ele aldığı mektupta, o sualde yer almamış olmasına rağmen, konuyla alâkalı görerek şu husus üzerinde de durmuştur:

İbret verici hadiselerin en güzel şekilde nakledilişi ve kıssaların en güzeli manasına gelen “Ahsenü'l-kasas” tabiriyle anılan Yusuf suresi, Kur'ân'ın en tafsilatlı kıssası olarak Hazreti Yusuf'un (aleyhisselam) hayatından ibret-âmiz tablolar ihtiva eder. Surenin sonuna doğru, kıssanın âhirinde Hazreti Yusuf'un şu duası zikredilir: “Ya Rabbî! Sen bana iktidar ve hakimiyet verdin. Kutsal metinleri ve rüyaları yorumlama ilmını öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada da, âhirette de mevlam, yardımcım Sensin. Sana tam itaat içinde bir kul olarak canımı al ve beni hayırlı, dürüst insanlar arasına dahil eyle!” (Yusuf, 12/101)

Bu ayet, onca sıkıntı ve meşakketten sonra Mısır'ın azizi olan, anne-babasına kavuşan, ve kardeşleriyle buluşup barışan Hazreti Yusuf'un, en mesut ve bahtiyar olduğu bir anda gözlerini âhretin yamaçlarına dikmesini ve ölümü istemesini nazara vermektedir.

Kuyuya atılırken, değersiz bir meta gibi satılırken, köle misal çalıştırılırken, ismetini muhafaza uğruna iftiraya uğrarken, ancak bir cânîye reva görülebilecek şekilde zindana tıklılırken ve mazlumiyetinin yanı sıra sıla hasretiyle de kavrulurken... onca musibet karşısında ölümü arzu etmeyen ve bu haliyle yalnızca risalet vazifesinden dolayı yaşadığını ortaya koyan Hazreti Yusuf (aleyhisselam), tam dünyevî imkanlara, ailesine, huzura, saadete ve feraha kavuştuğu bir dönemde Cenâb-ı Hak'tan vefatını dilemiştir.

Demek ki, kabrin arkasında o dünyevî saadetten daha cazibedâr bir saadet vardır ve Hazreti Yusuf gibi hakikatbîn bir zat, o gayet lezzetli dünyevî vaziyet içinde, gayet acı görünen mevte istemiştir, tâ öteki saadete mazhar olsun. Kur'an-ı Hakîm, Yusuf kıssasının hâtimesinde Yüce Peygamber'in bu talebine dikkat çekerek şu irşadda bulunmuştur: Kabrin arkası için çalışınız; hakikî saadet ve lezzet ondadır.

İşte, en hayırlı gencin mühim bir yanı da Güzeller Güzeli Yusuf Aleyhisselam gibi dünyanın en parlak ve en sürurlu hâletinde dahi gaflete düşmemesi, dünyevî güzelliklere meftun olmaması, şehvî arzulara yenilmemesi ve hep âhretini kurtarma düşüncesiyle hareket etmesidir.

Damat Efendi

Mecmau'l-Enhür sahibi Muhammed b. Süleyman, “Damat Efendi” lakabıyla meşhur olmuştur. Çünkü, bu iffet âbidesi, talebelik döneminde bir gece yarısı, mum ışığı altında ders çalışmaktadır. İlmî mütâlaalara daldığı bir esnada kapısı çalınır. O vakitte birinin gelmesinin hasıl ettiği hayret ve misafirin kimliği hakkındaki merakla hemen kapıyı açar. Karşısında genç ve güzel bir kızcağz durmaktadır. Misafir, yolunu kaybettiğini ve etrafta başka bir ışık göremediği için onun kapısını çalmaya mecbur kaldığını söyler.

Genç talebe, misafirini geri çeviremez, onu gece karanlığına ve sokağın soğuşuna terkedemez, çaresizce kızı içeri alır. Ona oturup dinlenebileceği bir köşe gösterdikten sonra da sabaha kadar dersine çalışmaya devam eder. Utangaç ve gizli-saklı nazarlarla onu seyreden kızcağz, bu iffetli talebenin bir haline taaccüb eder; genç, arada bir parmağını önünde yanan mumun alevine tutmakta ve bir müddet öylece bekledikten sonra geri çekmektedir. Bir defa ile de yetinmemekte ve bunu ara ara sürekli tekrarlamaktadır. Bu hal üzere sabah olur.

Gün ışıdıktan sonra genç kız oradan ayrılıp evine döner. Halkın yardımıyla yolunu bularak ulaştığı ev, Osmanlı vezirlerinden birinin sarayıdır; bu genç kız da, o vezirin kerimesidir. Saray halkı, ona geceyi nerede ve nasıl geçirdiğini merakla sorarlar; zira, bütün gece onu aramış ama bir türlü bulamamışlardır. Genç kız başından geçenleri, gördüklerini ve hususiyetle de kendisini misafir eden talebenin tuhaf halini bir bir anlatır. Vezir, kızına yardım eden o genci sarayına davet eder ve niçin sabaha kadar elini yanan mumun üzerinde tuttuğunu ve elinin yanmasına sebep olduğunu sorar. Yusuf yüzlü genç, “Yolunu kaybettiği için kapımı çalan bir misafiri dışarıda bırakamazdım; bu sebeple onu kulübeme aldım. Nefsimin desiselerine karşı koyabilmek için de, elimi ara sıra mumun bana Cehennemi hatırlatan alevi üzerine koydum. Şeytan beni kandırmaya yeltendiğinde, parmağımı ateşe tutarak, nefsimi cehennem azabını hatırlattım ve böylece yanlış bir şey yapmaktan kurtuldum.”

Evet, hayırlı genç, bu iffet ve ismet şuuruyla ve ahirete kilitlenen gönlüyle o vezirin çok hoşuna giden ve teklifi kabul ederek o kızcağzla evlendikten sonra da “Damat Efendi” olarak anılagelen Muhammed b. Süleyman gibi, bu dünyanın cazibedar güzellikleri karşısında bakışı bulanmayan, gözü kaymayan, veraların verasını ebedî saadet diyarı sayan ve hep ona ulaşmayı düşünerek yaşayan insandır.

Benim Bir Kaybım Var!..

Nitekim, bu bahtiyar ruhları takdir sadedinde, Habîb-i Edîb Efendimiz “Allah, gençliğini Hakk'a itaat yoluna bağlayan ve gayr-i meşrû şehvet peşinde olmayan genci pek beğenir.” buyurmuş ve bahtiyar bir gence bütün dünyevîlikleri unutturacak şu müjdeyi vermiştir: “Allah, kendini ibadete hasreden bir genci meleklerine gösterir; Kendisine has münezzeheyet ve mukaddesiyetiyle onunla iftihar eder ve ona şöyle der: Ey şehvetini Benim için bırakan genç! Ey gençliğini Bana adayan yigit! Sen Benim nezdimde meleklerimin bazısı gibisin.”

Şimdi, böyle mukaddes bir hitaba mazhar olmak için canlar verilse değmez mi?!. Akıllı bir insan, günah peşinde koşarak şeytana mel'abe olacağına, rıza-yı ilahiye tahsil edebileceği bir hayat tarzına yapışıp ebedî ve ulvî cennet zevkini geçici ve süflî lezzetlere tercih etmeli değil mi?!.

Yıllar var ki, hayata gözlerini açan genç nesiller, ekseriyetle bu hakikatten habersiz yaşadılar; sürekli bir boşluktan diğerine sürüklenip durdular; ruhlarını kanatlandırabilecek sistemli düşünceden uzak, kendi iç derinliklerine yabancı ve ahiret gerçeğine karşı da duyarsız kaldılar; dolayısıyla, içlerindeki elem, ızdırıp ve burkuntulardan, karamsarlık ve bedbinlikten kurtulamadı ve zayıf olup gittiler. Fakat, senelerce süren tersliklere rağmen, Allah'a sonsuz şükürler olsun ki, bugün milletçe hasretini çektiğimiz manevîlik ve rûhanîliğe uyanışın yüzlerce emâresini görüyoruz. Artık pek çoğu itibarıyla, gençlerin çehresinde pırıl pırıl bir hayanın nümâyân olduğunu; davranışlarında dupduru bir samimiyetin bulunduğunu ve vicdanlarında da köpük köpük heyecan kaynadığını müşahede ediyoruz.

Evet, bir tarafta bu evsiftaki gençlerin, her gün ferdî planda daha bir derinleşip enginleştiklerini, toplumun sıkıntılarına çareler arayıp onların ızdıraplarını paylaştıklarını ve milletin mutluluğunu kendi fedakarlıkları üzerine bina edip binbir mahrumiyet içinde başkalarının vicdan ve ruhlarını doyurmaya çalıştıklarını hayranlıkla seyrediyor ve seviniyoruz; fakat, maalesef, diğer yanda da hâlâ şehvî arzuların ağında, beşerî garizelerin baskısı altında, makam sevgisi, şöhret hissi, hayat endişesi ve tama' duygusu gibi insanın iç dünyasını karartan hastalıkların pençeleri arasında can çekişen ve birer birer ümit semamızdan kayıp kayıp giden delikanlıları görünce çok üzülüyor ve iç burkuntularıyla iki büklüm oluyoruz.

Daha açık bir ifadeyle, bazı gençler şeytanî tuzaklardan kurtulup vatan, millet, din ve diyanet adına kazanılmış olsa bile, bir sürü gencin iblisin oyunlarına yenilip, onun ağı karışımı şerbetiyle zehirlenip mahvolduğu da bir gerçek. Demem o ki, millet olarak, hatta topyekün insanlık olarak bugün sürekli kayıplar veriyoruz. Bizim pek çok kaybımız var. Şehvet gavyasına yuvarlanan, nefis cehennemine düşen, fuhuş, kumar, uyuşturucu gibi kâtilerin eline geçen her genç bizim kaybımız. Ne ki, şayet elimizden geliyorsa, bize o kayıpları da arayıp bulmak, hiç kimsenin ebedî hüsrânına razı olmamak ve herkese bir kurtuluş yolu göstermek için çabalayıp durmak düşüyor.

Bildiğiniz gibi, onbeş-onaltı yaşlarındayken henüz İslam ahlakını bilmediğinden sürekli çevredeki kadınları rahatsız eden Cüleybib, Rehber-i Ekmel ile tanışıp O'nunla nurlanınca ve iffetini koruma hususunda O'nun dualarını alınca, artık Medine'nin en hayalî gençlerinden biri haline gelmişti. Çok geçmeden Allah Rasûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) onu evlenecek kızları olan bir aileye göndermiş, vesilelik etmiş ve Hazreti Cüleybib'i evlendirmişti. Üç-beş hafta sonra da önlerine bir cihad imtihanı çıkmıştı ve Cüleybib (radiyallahu anh) orada şehadet şerbeti içmişti. Savaş sona erince herkes cesedini mücadele meydanında bırakıp ruhuyla ötelere kanatlanan şehitlerini aramış, bulmuş ve onların techîz ü tekfîniyle uğraşır olmuştu.

O hengamede Şefkat Peygamberi yüksek sesle sordu; "Aranızda kaybı olan, herhangi bir yakını bulamayan var mı?" Sahabe efendilerimiz "Hayır, ya Rasûlallah, aradığımız herkesi bulduk" dediler. İşte o zaman Mahzun Nebi, gözleri yaşlı, "Ama benim bir kaybım var" dedi, "Ben

Cüleybib'imi kaybettim!” diye ekledi ve evladını yitirmiş, yüreği yaralı bir baba gibi yitiğini, hayır kudsi yiğidini aradı.. uzun arayışlar sonunda onu buldu, başını mübarek dizine koydu ve şöyle buyurdu: “Allahım, bu bendendir, ben de onandım.”

Görüyor muyuz Fahr-i Kâinat (aleyhi ekmelüttehâyâ) Efendimiz'in hiç kimseyi atmadan ve kimsenin hatasına bakmadan herkesi kazanma gayretini?!. Anlıyor muyuz Fazilet Güneşi'nin arkadaşlarına sahip çıkma ve onlara karşı vefalı olma hassasiyetini?!. Ve idrak edebiliyor muyuz İnsanlığın İftihar Tablosu'nun, haliyle bize neler söylediğini?!.

Evet, bize herkese koşmak, her düşmüşe el uzatmak, her gönle girmek ve her kalbi iman nurlarıyla mamur kılmaya çalışmak düşünüyor.

Ötelerin Şafak Emareleri

Tekrar, ışığında yol aldığımız hadis-i şerife dönecek olursak; Allah Rasûlü, en hayırlı gencin vasfını zikrettikten sonra, ihtiyarların en kötüsünün de, ilerleyen yaşına rağmen hâlâ gafletten ayrılmayan, ölümü uzak gören ve bazı gençler gibi heveslerinin ardında koşturan kimse/kimseler olduğunu ifade buyuruyor. Yaşlandığı ve ötelerin şafak emareleri saç ve sakalına düştüğü halde, bir türlü tûl-i emelden kurtulamayan, kendisini âhirete tevcih edemeyen, içinde imanı coşturamayan, hevaî delikanlılara has hayat tarzını arkada bırakamayan ve hâlâ hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya ve dünyevîliklere dilbeste olan ihtiyarların fena insanlar olduklarını beyan ediyor.

Oysa, insan hayatında her dönemin kendine has zorlukları, menfilikleri ve aleyhte sayılabilecek yanları olduğu gibi, ömrün sair duraklarında bulunamayacak güzellikleri, müsbet yanları ve çok kârlı buudları da vardır. Her ne kadar, yaşlılık ehl-i dünya tarafından hoş karşılanmasa da, elden ayaktan düşmeme ve başkalarına bâr olmama kaydıyla –ki o türlü hallerin dahi hangi ahiret meyvelerine dâyelik ettiğini sadece Allah bilir– onun da insana kazandıracığı pek çok kâr mevzubahistir. Nitekim, “Beyaz saçlar mü'minin nurudur.” diyen Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi vesellem), bir başka zaman, “Başında beliren her beyaz telden dolayı müslümana sevap yazılır; o kır saç ile ya derecesi yükselir veya günahlarından birisi silinir.” buyurmuştur.

Ayrıca, Habîb-i Ekrem efendimiz, saçlarına düşen aklarla iyice nurlanmış, o nur sayesinde günahlarından arınmış ve manevî derecesi yükselmiş bir ihtiyar, hâlis bir gönülle dua için ellerini açarsa, Cenâb-ı Hakk'ın onun duasına hemen cevap vereceğini ve hatta böyle birinin duasını reddetmekten haya edeceğini müjdelemiştir. Mevlâ-yı Müteâl'in kendi yolunun ak saçlılarına azap etmeyeceği muştusunu da bize ulaştıran Yaratılışın Gayesi, böylece rahmete çok muhtaç olan ihtiyarlara en büyük bir rahmanî teselli kaynağı göstermiştir. Binaenaleyh, Hazreti İbrahim (aleyhisselam) başındaki beyaz kılların melekler katında olgunluk ve vakar nişanı olduğunu öğrendiği an “Vakarımı arttır Allah'ım” diye dua etmiştir.

Öyleyse, hayırlı ihtiyar, Allah yolunu ihtiyar edendir. O, Rasûlullah'ı, yârânlarını ve bütün ihtişamıyla âhiret bahçelerini seçen gönlü genç Hak eridir. O, heva ve hevesi tahrik eden bütün gelip geçici şeylerden sıyrılmış, her varlıkta İlahî isimlerin yansımalarını müşahedeye koyulmuş

ve bu maddiyât ülkesini bütün bütün öte hesabına işletmeye durmuş bir bahtiyardır. O, kalbinin ziyası sayesinde sürçmeden yürüyen, imanının derecesine göre önündeki pek çok durağı uçarak geçmeye azmeden, dostların buluştukları diyara özlem ateşiyle yanıp tutuşan, Allah'ın rahmetine bağladığı ümidinin elmas kılıcıyla ye'sin bütün heykelciklerini parçalayan ve hep bir adım ötede bildiği ölüme tebessümlerle kucak açan, kabre gülerek koşan bir iman âbidesidir.

Hâsılı, -Nur Adam'ın ifadesiyle- en hayırlı genç, ihtiyar gibi ölümü düşünüp âhiretine çalışarak, gençlik hevesâtına esir olmayıp gaflette boğulmayandır. En kötü ihtiyar ise, gaflette ve hevesâtta gençlere benzemek isteyen ve hevesât-ı nefsâniyeye çocukçasına tâbi olandır.